gorie schetsend als een van hooge „value in use", beweegt Smith zich m.i. binnen het kader der subjectieve waarde.

H. W. C. BORDEWIJK

(Wordt vervolgd)

DE STATISTIEK VAN VOORTBRENGING EN VERBRUIK

Als resultaat van de tellingen, verricht sinds het in werking treden der wet van 1 December 1917, „houdende maatregelen tot het verkrijgen van eene juiste statistiek van voortbrenging en verbruik", verscheen vooreerst, in April 1920, de publicatie over de jaren 1913 en 1916. In den 18den jaargang van *„Accountancy"* is vrij uitvoerig uiteengezet, wat met deze publicatie was beoogd en bereikt. Ruim een jaar later, in Juli 1921, kwam de uitslag der volgende telling, die over 1919, in het licht, terwijl in het *„Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek"*, jaargang 1922 en 1923 als bijlagen van verschillende afleveringen eenige der resultaten van de tellingen over 1920 en 1921 zijn opgenomen.

Vorm en inhoud dezer publicaties wijken voor de verschillende jaren niet onbelangrijk van elkander af; het lijkt mij niet van belang ontbloot, de oorzaken dezer verschillen eens na te gaan en uiteen te zetten, welke beteekenis aan de productiestatistiek in haar tegenwoordigen vorm is te hechten.

De tellingen over 1913 en 1916, welke gelijktijdig plaats vonden, omvatten vrijwel de geheele Nederlandsche industrie. Ze bevatten, gerangschikt naar de onderscheiden takken van nijverheid, gegevens betreffende de hoeveelheid en de inkoopwaarde der verbruikte materialen (emballage, brandstof, electriciteit en machinekamerbehoeften inbegrepen) en de hoeveelheid en de verkoopwaarde der vervaardigde producten (incl. voor anderen verrichte werkzaamheden en herstellingen). De telling dezer beide jaren werd onder moeilijke omstandigheden verricht (zie *„Accountancy"* 18de jaargang), waarvan het resultaat in velerlei opzicht de sporen droeg.

De telling over 1919 omvatte slechts ongeveer $^1/_5$ der geheele Nederlandsche nijverheid, de bedoeling was destijds, om elken tak van industrie slechts eens in de vijf jaren te tellen, hierbij zaten vnl. zuinigheidsoverwegingen voor. Van dat vijfde deel werd echter zoowel quantitatief als qualitatief veel meer gegeven dan over 1913 en 1916 mogelijk was.

Nieuwe rubrieken waren o.a. het aantal ondernemingen, dat op elk opgenomen gegeven betrekking heeft, waardoor meer licht wordt geworpen op de *frequentie* van het verbruik resp. der voortbrenging der afzonderlijke materialen en producten en wat daarmee in verband staat; de gemiddelde waarde per hoeveelheidseenheid der materialen en producten; de aanschaffingswaarden van gebouwen en machines en de daarop noodzakelijk geachte jaarlijksche afschrijvingen; de „toegevoegde waarde", d.i. het verschil tusschen de waarde van het totale verbruik en de waarde van de totale productie; de afzet van de productie, gesplitst in dien voor binnenlandsch en dien voor buitenlandsch verbruik; de personeelsterkte, de aard en de omvang der machine-installatie.

De aanzienlijke inkrimping van het aantal in de statistiek opgenomen takken van nijverheid en de grootere geschooldheid van het personeel maakten voorts, dat veel meer zorg kon worden besteed aan de controle en de bewerking der gegevens, waardoor deze beduidend aan nauwkeurigheid en betrouwbaarheid hebben gewonnen.

Ook de telling over 1920 werd nog in denzelfden vorm aangevangen; ze omvatte andere takken van nijverheid dan de over 1919 getelde en wel vnl. de metaalnijverheid en de steenindustrie, welke dus de volgende keer voor telling over 1925 in aanmerking zouden komen.

Inmiddels was echter van fabrikantenzijde bezwaar gemaakt tegen de moeite en de kosten, verbonden aan een nauwkeurige verstrekking der door het Bureau verlangde opgaven; tevens trok men de waarde van een aantal der tot dusver verzamelde gegevens in twijfel. Tengevolge hiervan had tusschen den *Nijverheidsraad* en de *Centrale Commissie voor de Statistiek* overleg plaats ten aanzien van de vraag of de productiestatistiek behoort te blijven bestaan en zoo ja, in welken vorm. Als resultaat van dit overleg werd door den *Nijverheidsraad* in overgroote meerderheid geen bezwaar gemaakt tegen een vereenvoudigde *jaarlijksche* statistiek van voortbrenging en verbruik, uitsluitend van belangrijke takken van nijverheid. Daar de regeering echter slechts $^1/_4$ der voor een dusdanige telling benoodigde gelden beschikbaar stelde, moesten van de aanvankelijk voor telling aangewezen takken een aantal worden geschrapt en werd het *Centraal Bureau voor de Statistiek* ten slotte door den Minister van Binnenlandsche Zaken gemachtigd, de volgende industrieën in het onderzoek te betrekken: automobiel-, rijwiel- en vliegtuigfabrieken; blikwarenfabrieken; fabrieken van bouten, moeren, draadnagels enz.; constructiewerkplaatsen en grofsmederijen; draad- en kabelfabrieken; fabrieken van electrische machines, toestellen en werktuigen; metaalpletterijen en capsulefabrieken; machinefabrieken, ketelmakerijen, plaatwellerijen en fabrieken van pijpleidingen; metaalwarenfabrieken en metaalgieterijen; fabrieken van rollend materieel; scheepsbouwwerven; scheepssloperijen; ijzer- en staalgieterijen en emailleerfabrieken; papierfabrieken; strocartonfabrieken; margarinefabrieken; zeepfabrieken; schoenfabrieken; rubberfabrieken; katoennijverheid; wolnijverheid; electrische bedrijven; aardappelmeelfabrieken; meelfabrieken; cacaonijverheid.

Bovenstaande industrieën zijn voor het onderzoek aangewezen, omdat zij geacht moeten worden de *belangrijkste* takken der Nederlandsche nijverheid te vertegenwoordigen. Ongetwijfeld zal men, van dit criterium kennis nemend, zich verwonderen over het ontbreken van vele industrieën, welker groot belang niet valt te ontkennen. Er zij daarom op gewezen, dat steeds met den bezuinigingseisch moest worden rekening gehouden; daarom zijn in de eerste plaats achterwege gelaten industrieën, omtrent welke uit andere bronnen reeds min of meer volledige bijzonderheden bekend zijn (of weldra zullen worden). Hiervoor kwamen in aanmerking de ijnsplichtige bedrijven:

de gedistilleerd- en de bierindustrie, de suikerfabrieken, de fabrieken van gouden en zilveren werken en de tabaksindustrie; voorts de gasfabrieken, waaromtrent jaarlijks vrij uitvoerige gegevens worden gepubliceerd in de statistieken bewerkt door het *Centraal Bureau van Gasfabrieken in Nederland*. Vervolgens moest met het oog op de kosten worden afgezien van de samenstelling van productiestatistieken van zeer belangrijke takken van nijverheid, zooals de meubelfabrieken, de grafische bedrijven, de zuivelindustrie, welke een zoo groot aantal, voor het meerendeel kleinere ondernemingen omvatten, dat volledige gegevens alleen met behulp van veel personeel, dus met aanzienlijke geldelijke offers zouden kunnen worden verzameld.

Het kleinbedrijf is vrijwel geheel van de telling uitgesloten, hetzij door de groepen waarin het kleinbedrijf domineert (zie boven) achterwege te laten, hetzij, zooals in een aantal gevallen is geschied, door van de wel voor telling aangewezen groepen alleen de ondernemingen met 25 en meer arbeiders of met een bepaalde minimumproductie in aanmerking te nemen. Tot deze beperking werd, zooals van zelf spreekt, alleen noodgedwongen overgegaan ,het belang van meerdere der geheel uitgesloten industrieën (steenbakkerijen, drukkerijen, leerlooierijen, sigarenfabrieken e.a.) is niet gering en van verschillende zijden is het stopzetten van de verzameling der desbetreffende gegevens reeds betreurd; wat het leggen der grens bij ondernemingen met minder dan 25 arbeiders of met een bepaalde minimum-productie betreft, hier heeft de ervaring geleerd, dat zulks zonder schade aan de volledigheid kan geschieden en tot vrij aanzienlijke werkbesparing voert.

Als een belangrijke verbetering moet worden beschouwd het jaarlijksche tellen i. p. v. telling eens in de vijf jaar. Immers, een vijfjaarlijksche telling biedt geen waarborg dat ze „normale", maatgevende cijfers verschaft; ten aanzien der ontbrekende jaren tast men in het duister.

Wat betreft de vereenvoudigingen, in de vraagstelling aangebracht, deze komen in de eerste plaats tot uiting door het achterwege blijven der vragen naar de aanschaffingswaarden van gebouwen en machines en naar de daarop noodzakelijk geachte jaarlijksche afschrijvingspercentages en door het o.a. in verband hiermee weglaten der berekening van de z.g. toegevoegde waarde. Het zwaartepunt der vereenvoudiging moet echter worden gezocht in de wijze van detailleering der verbruikte materialen en der daaruit vervaardigde producten, welke voor 1913, 1916 en 1919 zeer ver was doorgevoerd. Indien men bijv. de statistieken der drukkerijen en der meubelmakerijen over die jaren opslaat, zal men de verzuchtingen kunnen begrijpen van de vele, vooral van de kleinere ondernemers, voor wie het verzamelen van de gegevens betreffende de verschillende verbruikte papier-, resp. houtsoorten en betreffende het groote aantal andere benoodigdheden van den meest uiteenloopenden aard zeer groote bezwaren opleverde. De bronnen, waaruit de verlangde gegevens moesten worden geput (vnl. in- en verkoopfacturen en specificaties van begin- en eindvoorraden), bestonden meestal wel, doch het ontbrak maar al te vaak aan werkkrachten en ook wel eens aan bekwaamheid om de vele posten te rangschikken en samen te voegen. Verdeeld over den duur van het geheele jaar van telling zou dat werk wel uitvoerbaar zijn geweest; hiertoe ging men echter, hoewel het Bureau lang van te voren de betrokkenen op de te houden tellingen had voorbereid, slechts zelden over en afdoening van al het werk in de enkele maanden tusschen ontvangst en terugzending der telkaarten was dan gewoonlijk te veel gevergd.

Uit het bovenstaande leze men niet de erkenning, dat de verlangde uitvoerige gegevens *zonder beteekenis* zouden zijn voor de ondernemingen zelf of voor de statistiek in het algemeen. Ook wil er niet mee gezegd zijn, dat niet van vele zijden zonder bezwaar alle verlangde details werden verstrekt doordien men er voor het eigen bedrijf reeds de beschikking over en behoefte aan had. Hoe beter boekhouding, hoe minder moeite met de telkaarten; Het Bureau heeft dan ook de te groote uitvoerigheid zijner vragen ingezien, rekening houdend met de toestanden zooals die thans nog bij vele bedrijven zijn, doch niet behooren te wezen.

Iets anders is, dat een aantal der gestelde vragen verbetering behoefde op grond van het feit, dat het Bureau aanvankelijk niet over voldoende technische kennis beschikte, om aanstonds met een volkomen bij de bedrijven aangepaste questionnaire voor elk dier bedrijven voor den dag te komen. N. m. m. is echter de bewering: „het is voor den fabrikant van geen belang te weten, hoeveel hij van dit of dat artikel verbruikt of vervaardigt," in hare algemeenheid onjuist, ten minste zoo lang het gaat om grondstoffen of producten van eenige beteekenis. Een fabrikant dient er zich toch wel degelijk rekenschap van te geven, hoe groot zijn behoeften aan de verschillende materialen zijn, hoe de onderlinge verhoudingen tusschen deze zijn en zich wijzigen, welken invloed prijsschommelingen op zijn bedrijf hebben. Als bijv. de noteering van plaat- of profielijzer daalt van 30 cent op 12 cent per Kilo, zooals dat van 1920 op 1921 gebeurd is, moet de bedrijfsleider eener constructiewerkplaats toch kunnen nagaan, welke totale geldsom hem dat, op grond van zijn jaarlijkschen omzet, bespaart, hoeveel minder bedrijfskapitaal hij in verband hiermee noodig heeft. Niettemin is het opvallend, hoe vaak bedrijfsleiders op deze en dergelijke vragen, welke hun niet in de eerste plaats ten behoeve der productiestatistiek, doch veel eer in verband met den goeden gang in het bedrijf zelf behooren gesteld te worden, het antwoord schuldig moeten blijven. Toch laten zij vaak heel wat tijd en geld aan de boekhouding besteden. Men zorgt er bijv. met pijnlijke nauwkeurigheid voor, dat een grootboekrekening maandelijks voor alle loon-, materiaal- en andere kosten wordt belast, men stelt echter niet vast hoeveel het jaartotaal van al die kosten, over bedoelde factoren verdeeld, heeft bedragen; vergelijking dezer gegevens op achtereenvolgende en overeenkomstige maanden en op achtereenvolgende jaren betrekking hebbende, blijft achterwege. Ook het bijhouden van afzonderlijke rekeningen voor bijv. *gekochte* grondstoffen (welke rekeningen dus steeds debet zijn) eenerzijds en voor de overdrachten der *verbruikte* grondstoffen (welke rekeningen dus steeds credit zijn) anderzijds, wordt weinig toegepast. Toch is dit een eenvoudig middeltje om het vertroebelen van het over-

zicht der omzetten door over- en terugboekingen e.d. te voorkomen en het is toch alles behalve nieuw (ik denk bijv. aan de lezingen van *Limperg* voor de *Vereeniging voor Voortgezet Handelsonderwijs* te Amsterdam, nu ongeveer 10 jaar geleden gehouden). Uit de boekhouding blijkt vaak wel, uit welke bronnen de bedrijfsinkomsten vloeien, als instrument om naar de *oorzaken* van het meer of minder ruim vloeien dier bronnen een onderzoek in te stellen wordt ze naar mijn bescheiden meening nog maar veel te zelden gebruikt en bruikbaar gemaakt.

Het zijn niet in de laatste plaats maatregelen als de hierboven genoemde waarop het Bureau doelt, wanneer het er op aandringt „de boekhouding zoodanig in te richten, dat de voor de telkaarten verlangde gegevens er met zoo weinig mogelijk moeite uit zijn te putten", een verzoek, waarop van accountants-zijde wel eens is gesmaald. Niettemin is gebleken, dat wanneer de boekhouding slechts voldoet aan de hiervoren bedoelde, toch heusch niet overdreven eischen, dus o.a. in staat stelt tot vaststelling van *totaal*-verbruik en *totaal*-productie en -afzet de quaestie der „detailleering" geen groote moeilijkheden behoeft op te leveren, of indien al, door de ambtenaren van het Bureau veel makkelijker kan worden opgelost. In het voorbijgaan zij hier voorts nog gewezen op het zooals bekend vrij algemeen voorkomende euvel: de slordige en vaak ook onpractische organisatie van het archief, waardoor het opzoeken en vaststellen van overigens eenvoudige gegevens een zeer tijdroovend werk wordt.

De lezer vergeve bovenstaande afdwaling; wat van dat alles ook zij, de bezwaren tegen de ver doorgevoerde detailleering zijn grondig onder de oogen gezien; overeenkomstig de aan den *Nijverheidsraad* gedane toezeggingen is de specificatie der materialen en producten voor elken tak van nijverheid, welke voor telling is aangewezen, sterk ingekrompen en daarna onderworpen aan het oordeel van en zoo noodig besproken met de fabrikantenorganisaties in den betreffenden nijverheidstak. Het gevolg is geweest, dat voortaan overal slechts naar de allervoornaamste materialen en producten afzonderlijk wordt gevraagd, de overige worden tot één post vereenigd of in enkele gevallen geheel buiten het onderzoek gelaten, wanneer ze van weinig beteekenis zijn of opgaaf te groote moeilijkheden zou opleveren. De resultaten dezer herziening mogen blijken uit de volgende voorbeelden: in de telkaart voor de machinefabrieken is het aantal posten der materialen van 42 op 11, dat der producten van 56 op 11 teruggebracht, voor de rubbernijverheid bedragen deze aantallen voor de materialen 30 en 5, voor de producten 36 en 8; voor de cacaofabrieken 45 en 7, 8 en 6.

Kortheidshalve zij hier verder alleen nog aangestipt, dat de vragen naar aantal en vermogen der in de onderneming in gebruik zijnde dynamo's zijn geschrapt en dat voor een aantal takken van nijverheid de vraag naar de splitsing van den afzet in dien voor binnenlandsch en dien voor buitenlandsch verbruik is vervallen.

Als gevolg van de verschillende aangebrachte vereenvoudigingen is het mogelijk geweest, het formaat der telkaartformulieren zoowel als dat der bijbehoorende toelichting aanmerkelijk in te krimpen; alle vragen zijn thans op één kaart van bescheiden afmetingen (16 $\times$ 25 c.M.) ondergebracht.

De vorm, waarin de statistieken over 1920 en 1921 in het licht worden gegeven, wijkt weinig af van dien welke voor 1919 is gebruikt. In verband met de kosten wordt echter het resultaat der jaarlijksche tellingen niet meer in boekvorm gepubliceerd, doch vindt opname der afzonderlijke statistieken al naar gereedkomen plaats in het *Maandblad van het Centraal Bureau voor de Statistiek*, terwijl voorts van deze afzonderlijke statistieken tegen een luttel bedrag losse afdrukken verkrijgbaar worden gesteld.

Wanneer thans onder de oogen is te zien, welke beteekenis is te hechten aan hetgeen van de productiestatistiek is behouden gebleven en aan welke doeleinden dat deel kan worden dienstbaar gemaakt, dan worde er in de eerste plaats op gewezen, dat in het bijzonder verschillende regeeringsorganen de productiestatistiek niet kunnen missen. Deze behoefte kwam duidelijk aan het licht in de achter ons liggende oorlogsjaren. Twee dingen zijn toen gebleken: ten eerste dat er een bedenkelijk tekort, vaak een algeheel gemis bestond aan de verlangde cijfers, ten tweede dat het niet mogelijk is, in crisistijd onvoorbereid *betrouwbare* gegevens *snel* te verzamelen en ter beschikking van de autoriteiten te stellen. De ondernemers komen dan te zeer in de verleiding om onjuiste opgaven te doen en de samenstellers der statistiek missen de noodige ervaring. Wil men aan de in crisistijd zich openbarende behoefte aan statistisch materiaal voldoen, dan dient dit reeds van te voren te zijn verzameld, gecontroleerd en gereed gemaakt.

Niet minder noodig dan in tijden van crisis zijn de door de productiestatistiek verschafte gegevens in normale tijden, daar immers voortdurend maatregelen moeten worden genomen op het gebied van nijverheidsvoorlichting, accijnzen, handelstractaten, electriciteitsvoorziening, spoorwegpolitiek, enz.; de bestudeering van de talrijke zich hierbij voordoende vraagstukken vereischt kennis van cijfers en feiten.

Intusschen, „normaal" zijn de tijden nog allerminst; de schaarschte aan voedsel en andere levensbehoeften is thans, evenals de oorlog zelf, voorbij; maar de „economische oorlog" tusschen de verschillende staten is immers allerminst afgeloopen; het zijn juist de aan die economische oorlogen vastgekoppelde moeilijkheden welke, ook voor onze overheidsorganen, de behoefte aan gegevens, zooals de productiestatistiek die verschaft, telkens opnieuw doet gevoelen.

Ook voor onze positie in den Volkenbond is het bevorderlijk te weten, welke plaats Nederland inneemt in de rij der industriestaten. Wanneer men ziet hoe andere landen zich inspannen om aan de hand van statistieken te betoogen, dat zij meer zeggenschap over bepaalde onderwerpen moeten hebben dan een ander land, dan is het bedroevend dat Nederland machteloos moet staan bij gebrek aan gegevens, vooral wanneer de juiste cijfers zouden aantoonen, dat Nederland een der belangrijkste plaatsen inneemt.

Voor de industrieelen zelf bewijst de statistiek haar nut, telkens wanneer zij de toestanden in de eigen onderneming wil-

len toetsen aan die in de geheele desbetreffende tak van nijverheid; de beteekenis, die statistieken van een tak van nijverheid hebben voor hen – dus ook voor fabrikanten – die grondstoffen aan zoo'n industrietak leveren of er producten van betrekken behoeft niet nader te worden aangetoond, evenmin als het belang der productiestatistiek voor hen, die voornemens zijn nieuwe zaken op te richten of bestaande uit te breiden. Dit alles is mutatis mutandis op de werkgeversorganisaties toepasselijk.

Onjuist in verband met het bovenstaande is de opvatting, dat de productiestatistiek overbodig zou zijn, omdat we toch de – sinds 1916 gereorganiseerde – in-, uit- en doorvoerstatistiek, de z.g. handelsstatistiek hebben. Men verliest, dit bewerende, uit het oog, dat laatstgenoemde statistiek alleen laat zien, wat in binnen- en buitenwaartsche richting onze grens passeert; niet het minste licht verspreidt ze over de mate waarin door Nederland zelf in de Nederlandsche behoeften wordt voorzien.

Het ligt voor de hand dat men, door de beperking der productie-statistiek tot de „belangrijkste" takken der Nederlandsche industrie, ten aanzien van menig vraagpunt vooralsnog in het duister zal moeten tasten. Mag dit als motief dienst doen om ook tot afschaffing over te gaan van hetgeen in verband met de beschikbare middelen behouden kan blijven? N.m.m. niet: „le mieux est l'ennemi du bien" is ook hier toepasselijk: aan hetgeen is overgebleven valt nog steeds zeer groote waarde te hechten, omdat het 't voornaamste deel der industrie bestrijkt, en het dient daarom behouden te blijven. Een beeld van de geheele Nederlandsche nijverheid kan er niet mee worden gegeven, maar van beteekenis wordt de productiestatistiek, ook in haar beperkten omvang, zoodra er sprake is van vraagstukken, moeilijkheden, maatregelen, betrekking hebbend op een of meer der voor telling aangewezen takken van nijverheid. Gewezen worde bijv. op de brandende quaestie van vrijhandel of protectie o.a. in de textielindustrie (Twente contra Brabant), de schoenindustrie (wettelijke bepalingen tot beperking van den invoer van schoenwerk) enz. Zijn de middelen voor eene volledige statistiek der geheele Nederlandsche nijverheid ontoereikend, dan roeie men met de riemen, die men heeft: wie meent in slechte tijden statistiek wel te kunnen missen, handelt even onverstandig als de koopman, die als 't hem niet voor den wind gaat, zijn boekhouding maar afschaft.

Men heeft gewezen op het bezwaar van de late verschijning der resultaten dezer statistiek. Men houde echter in het oog, dat ook al verschijnen de gegevens laat, ze hun waarde behouden mits zij maar steeds regelmatig gevolgd worden door nieuwere, omdat dan eerst het groote voordeel van het vergelijken der cijfers van opeenvolgende jaren in het licht treedt. Eenwel, die nieuwe gegevens moeten dan ook zoo recent mogelijk zijn. De achterstand zal echter ongetwijfeld geleidelijk worden ingehaald, vooral indien de ondernemers daartoe het hunne bijdragen door hunnen opgaven zonder herhaaldelijk uitstellen aan het Bureau toe te zenden en door de noodige zorg aan de nauwkeurigheid ervan te besteden.

TH. ANRIES

NAAR AANLEIDING VAN EEN VOORBERICHT

Van het boek van Dr. C. Huysman, *Inleiding tot de leer der private huishouding,* is onlangs een tweede druk verschenen; het voorbericht van deze uitgave bestaat vrijwel in zijn geheel in een bestrijding van de beoordeeling van den eersten druk van het boek, welke Prof. Polak in *Accountancy* heeft gepubliceerd.

De lezer, die zich de kritiek herinnert, weet, dat deze weliswaar tot een voor het boek zeer ongunstige slotsom leidde, doch dat ze zuiver zakelijk gehouden was en het ongunstige oordeel uitvoerig motiveerde.

Ik laat in 't midden, of het oordeel van Prof. Polak en het betoog, waarop dit steunde, juist waren; evenzoo laat ik wat er aan zakelijke argumenten in 's heeren Huysman's „voorbericht" te vinden is onbeoordeeld: ik wil wat ik over dit „voorbericht" te zeggen heb vrij houden van het meeningsverschil zelf. Ik wensch op te komen tegen de wijze, waarop de heer Huysman zijn criticus heeft te woord gestaan.

Het antwoord van den Heer Huysman is een aanval van zoo persoonlijken aard, met zoo klaarblijkelijken opzet om te beleedigen, dat de lezer zich schaamt over het feit, dat zooiets in een werk, dat de pretentie heeft om voorlichting te verschaffen op wetenschappelijk gebied, in Nederland kon worden gepubliceerd.

Ik meen, dat een protest tegen de handelwijze van den heer Huysman niet achterwege mag blijven; de plaats, die de heer Huysman voor zijn aanval heeft gekozen, laat helaas niet toe, dat dit protest onder de oogen wordt gebracht van allen, die van dien aanval kennis namen.

Th. L. Jr.

NASCHRIFT

Juist vóór het afdrukken van dit blad lees ik in een ingezonden stuk van Dr. Huysman in de *Kroniek van Dr. A. Sternheim,* dat de schrijver de anti-kritiek in het Voorbericht van zijn boek opnam, omdat hij „op goede gronden meende, dat *Accountancy* (hem) geen plaatsje wilde inruimen". Ik verklaar hierbij, dat mij als hoofdredacteur van het genoemde blad noch rechtstreeks noch middellijk een verzoek om opneming van een anti-kritiek van Dr. H. bereikte. De heer H. wekt derhalve met zijn mededeeling een onjuisten indruk bij den lezer, welken indruk hij nog versterkt door de eerste drie woorden cursief te doen drukken, aldus den schijn aannemende, alsof hij over eenig gegeven beschikt, waarmede hij de gegrondheid zijner „meening" te dezen aanzien kan staven. De mededeeling van den heer H. krijgt daardoor zelfs een misleidend karakter.

Th. L. Jr.

DE VERZEKERINGSPLICHTIGHEID DER ACCOUNTANTS TEN OPZICHTE VAN DE ONGEVALLENWET 1921

Aan het eind van het artikel: „Een betreurenswaardige uitspraak" in het Sept. '23 nummer van *„Accountancy"* werd door de Redactie in een naschrift melding gemaakt van een haar ter beschikking gestelde uitspraak van den Raad van Beroep.